

Gemeente
Amsterdam

Regenboog Taaltips

Handreiking voor respectvolle
en inclusieve communicatie

amsterdam.nl/diversiteit

Waarom deze Regenboog Taal tips?

Handreiking voor respectvolle en inclusieve communicatie

Binnen de gemeente Amsterdam bieden we deze Regenboog Taal tips aan als handreiking voor collega's om op een respectvolle manier te praten en schrijven over seksuele- en genderdiversiteit. Ons doel was om een balans te vinden tussen een eenvoudige, toegankelijke stijl en tegelijk zorgvuldig en inclusief taalgebruik. We zijn op zoek gegaan naar woorden die eigentijds zijn en die de betrokkenen zelf ook gebruiken. Daarom is deze handleiding aan diverse belangenorganisaties voorgelegd en hebben we samengewerkt met het Roze Ambtenaren Netwerk. We merkten dat verschillende mensen soms verschillende meningen en voorkeuren hebben, we hebben moeten afwegen wat we wel en niet mee kunnen nemen in deze uitgave.

Reacties welkom

We pretenderen niet de wijsheid in pacht te hebben, daarom vragen we nadrukkelijk om reacties. Met jullie input willen we deze handleiding steeds aanpassen zodat er uiteindelijk een korte en bondige handreiking ontstaat.

Met de Regenboog Taal tips kun je meteen aan de slag.

Afdeling Diversiteit, Onderwijs Jeugd en Zorg
Amsterdam, 2017

Belangrijke termen

Genderdiversiteit en seksuele diversiteit zijn termen die mensen gebruiken om woorden te geven aan wie ze zijn of willen worden.

De begrippen

Sekse

De categorisering als man of vrouw die op basis van biologische kenmerken wordt toegewezen. Hoewel meestal alleen man of vrouw wordt gebruikt, is er binnen en ook tussen deze categorieën meer variatie dan de meeste mensen weten.

Gender

De term gender wordt meestal gebruikt in zijn ruimere betekenis en verwijst naar de sociale, culturele en psychologische invulling van man en/ of vrouw zijn. Hoewel dit minder bekend is, bestaan naast man en vrouw nog andere genders: het is een spectrum met veel variaties.

Genderidentiteit is de diepgevoelde, persoonlijke overtuiging dat iemand bijvoorbeeld man of vrouw is. Voor transgenderpersonen komt hun genderidentiteit niet overeen met de sekse die bij hun geboorte werd vastgesteld.

Genderexpressie verwijst naar de manier waarop je je genderbeleving naar buiten brengt. Welke rollen neem je op in het dagelijkse leven? Welke kleren draag je? Hoe gedraag je je tegenover anderen? Genderexpressie is wat de buitenwereld van jou te zien krijgt, in tegenstelling tot genderidentiteit die onzichtbaar is en zich innerlijk afspeelt.

Seksuele oriëntatie

De aantrekkingskracht (o.a. relationeel en seksueel) die iemand voelt. Bijvoorbeeld: een heteroseksuele vrouw voelt zich vooral aangetrokken tot mannen.

Lhbti

De afkorting lhbti staat voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele mensen, transgender personen en intersekse personen.

In Amsterdam streven we naar acceptatie van diversiteit in seksualiteit en gender in brede zin. We bedoelen ook mensen die zich queer of aseksueel noemen.

Om deze schrijfwijzer beknopt te houden gaan we niet op al die aspecten in, maar op de laatste pagina vind je links naar publicaties waarin je meer kunt lezen.

Regenboog Taaltips 1

 Wel zeggen/schrijven Liever niet	Voorbeeld	Uitleg
 Lhbti personen Lhbti Amsterdammers Lhbti leerlingen Homoseksuele Amsterdammers Lhbti's	Het is belangrijk dat lhbti Amsterdammers zichzelf kunnen zijn, thuis, op het werk en in de wijk. Je kunt er vanuit gaan dat op elke school lhbti leerlingen zitten, al weet je misschien niet wie dat zijn.	Begin 2017 is door verschillende belangengroepen (COC Nederland, TNN en NNID) afgesproken dat we voortaan over lhbti personen spreken. Dus onderkast en een spatie (geen koppelteken). Op dezelfde wijze spreken we over bijvoorbeeld intersekse leerlingen en trans asielzoeker. We benadrukken hiermee dat de seksuele oriëntatie, genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken slechts een onderdeel van de totale identiteit van een persoon is. Let op: samengestelde zelfstandige naamwoorden worden wel aan elkaar geschreven, waarbij achter lhbti een koppelteken wordt gebruikt voor de leesbaarheid. Dus lhbti-organisatie, transgemeenschap. Homoseksuele Amsterdammers verwijst alleen naar homoseksuele mannen. Als je een bredere groep bedoelt is dat niet passend. De Amsterdamse gemeenteraad heeft expliciet gekozen om in het beleid extra aandacht te besteden aan intersekse personen. Daarom is de 'i' toegevoegd aan de afkorting. Vroeger gebruikten we LHBT.
 Lhbti+ Gay Amsterdammers	In de zomer van 2016 vieren we in Amsterdam tijdens de Europride de diversiteit van de lhbti+ gemeenschap.	De afkorting lhbti+ laat zien dat het gaat over diversiteit in gender en seksualiteit in brede zin. Gay verwijst alleen naar mannen die op mannen vallen. Je kunt de diversiteit ook laten zien door andere letters toe te voegen. Voorbeeld: de Q voor mensen die queer zijn (een verzamelnaam voor iedereen voor wie de hokjes man/vrouw- en homo/hetero te beperkend zijn). Maar omdat de afkorting dan heel lang wordt, en alsnog sommige groepen niet genoemd blijven, kan lhbti+ een mooie oplossing zijn.
 Roze Amsterdammers/ouderen/sporters Homoseksuele Amsterdammers/ouderen/sporters	Verschiede organisaties en netwerken zetten zich in voor roze ouderen in Amsterdam.	Homoseksueel verwijst alleen naar homoseksuele mannen, dus als je ook andere mensen bedoelt is homoseksueel niet het juiste woord. De uitdrukking roze verwees oorspronkelijk alleen naar lesbische vrouwen en homoseksuele mannen, maar wordt soms ook gebruikt als synoniem van regenboog, en staat dan dus voor lhbti+. In dat geval is het goed om uit de context te laten blijken dat je echt verwijst naar lhbti+ personen en niet alleen lesbische en homoseksuele Amsterdammers.
 Regenboog Homoseksueel	Amsterdam is lid van het Nederlandse netwerk van Regenboogsteden en het internationale netwerk van Rainbow Cities.	De regenboog verwijst naar de diversiteit binnen de lhbti+ groep. Homoseksueel verwijst alleen naar homoseksuele mannen. Vooral in het Engels wordt rainbow veel gebruikt.

Homoseksueel, lesbisch, biseksueel?

Een homoseksuele man is een man die zich relationeel en seksueel aangetrokken voelt tot mannen.

Een lesbische vrouw is een vrouw die zich relationeel en seksueel aangetrokken voelt tot vrouwen.

Een biseksueel persoon is iemand die zich relationeel en seksueel aangetrokken voelt tot zowel mannen als vrouwen.

Regenboog Taaltips 2

Wel zeggen/schrijven Liever niet	Voorbeeld	Uitleg
<ul style="list-style-type: none"> Een lesbische vrouw/ Amsterdammer Lesbienne, lesbo, pot	Sinds 1 april 2001 kunnen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen elkaar in Nederland het jawoord geven.	De seksuele oriëntatie is één van de kenmerken van een persoon, daarom als bijvoeglijk naamwoord gebruiken in plaats van als beschrijving van de persoon. Bovendien klinkt een woord als pot vaak negatief behalve als een lesbische vrouw het zelf als geuzennaam gebruikt.
<ul style="list-style-type: none"> Een homoseksuele man/Amsterdammer Homo	Sinds 1 april 2001 hebben 2.850 homoseksuele mannen en lesbische vrouwen elkaar in Amsterdam het jawoord gegeven.	De seksuele oriëntatie is één van de kenmerken van een persoon, daarom als bijvoeglijk naamwoord gebruiken in plaats van als beschrijving van de persoon.
<ul style="list-style-type: none"> Seksuele oriëntatie, seksuele gerichtheid, seksuele geaardheid Seksuele identiteit, seksuele voorkeur	We willen dat alle Amsterdammers een prettige en veilige leefomgeving kunnen hebben, waarbij hun seksuele gerichtheid niet in de weg mag staan.	Niet alle mensen ervaren seksuele oriëntatie als deel van hun identiteit, en het woord voorkeur kan de indruk geven alsof iemand ervoor kiest om op bijvoorbeeld vrouwen te vallen, terwijl dit geen keuze is.
<ul style="list-style-type: none"> Biseksueel persoon/ biseksuele Amsterdammer Een biseksueel	In de zomer van 2016 vond een conferentie plaats in Amsterdam over de positie van biseksuele mensen.	De seksuele oriëntatie is één van de kenmerken van een persoon, daarom als bijvoeglijk naamwoord gebruiken in plaats van als beschrijving van de persoon.

Transgender

Transgender gebruiken we als paraplueterm voor mensen voor wie de hokjes man en vrouw niet vanzelfsprekend, of te beperkend zijn en/of niet overeenkomen met hun identiteit en lichamelijke situatie.

Transgender is een verzamelnaam voor een groep diverse mensen; mensen die zich een meisje/vrouw voelen maar bij geboorte geregistreerd zijn als jongen/man (trans vrouwen), mensen die zich een jongen/man voelen maar bij geboorte geregistreerd zijn als meisje/vrouw (trans mannen) en mensen die zich zowel mannelijk als vrouwelijk, er tussen in of geen van beide voelen.

De begrippen

Transitie

Het hele proces van veranderingen dat een transgender persoon doormaakt om te gaan leven op de manier die past bij de genderidentiteit van die persoon. Dit verschilt per persoon en kan bijvoorbeeld inhouden om zich anders te kleden, een ander toilet te gaan gebruiken, een andere naam te gaan gebruiken, hormoonbehandeling, operaties.

Trans(gender) man

Een transgender man identificeert zich als een man, maar werd bij de geboorte voor meisje/vrouw aangezien en stond als zodanig geregistreerd.

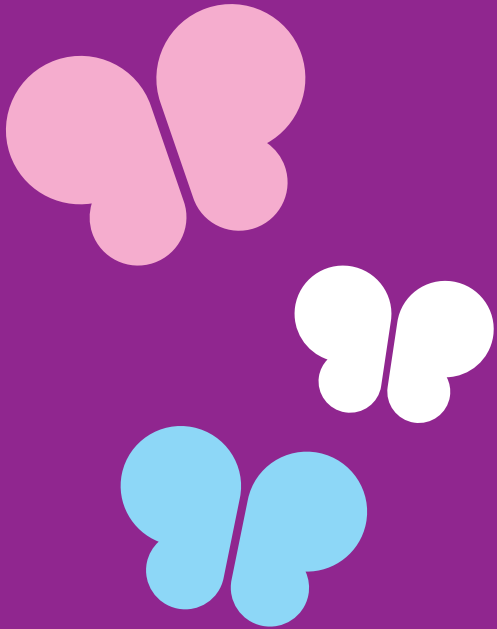
Trans(gender) vrouw

Een transgender vrouw identificeert zich als een vrouw maar werd bij de geboorte voor jongen/man aangezien en stond als zodanig geregistreerd.

Crossdresser

Iemand die zich soms of regelmatig op een manier kleedt die volgens de maatschappij niet bij hun genderrol past. Bijvoorbeeld een man die een jurk draagt. In hoeverre men zich ook als dit gender identificeert, verschilt per persoon. Het woord travestiet verwijst hier ook naar, maar wordt door sommigen als minder respectvol ervaren. Er is een verschil met drag queens/kings, die zich meestal alleen voor de show als vrouw of man verkleeden, vaak ook als betaald werk.

Transgender

Regenboog Taaltips 3

Wel zeggen/schrijven Liever niet	Voorbeeld	Uitleg
<ul style="list-style-type: none"> Een transgender persoon, een transgender Amsterdammer Een transgender	Over trans Amsterdammers is uit onderzoek nog steeds minder bekend dan over mensen die niet transgender zijn.	Transgender zijn is één van de kenmerken van een persoon, daarom liever als bijvoeglijk naamwoord gebruiken in plaats van als beschrijving van de persoon. Het wordt steeds gebruikelijker om trans te gebruiken in plaats van transgender.
<ul style="list-style-type: none"> Transitie Ombouwen, omgebouwd	Als je transgender bent en een medische transitie wilt ondergaan, gelden vaak (flinke) wachttijden.	Het woord ombouwen klinkt lomp en weinig respectvol. Vermijd dit woord!
<ul style="list-style-type: none"> Een transgender persoon Een trans persoon Transseksueel		Transseksualiteit is een medische term voor de diagnose van mensen die een geslachtsoperatie nodig hebben. Maar niet alle transgender personen willen een operatie. Bovendien geeft het woord transseksualiteit soms verwarring, omdat het klinkt alsof het om seksuele oriëntatie gaat. Dat is niet zo: het gaat om genderidentiteit.
<ul style="list-style-type: none"> Een transgender persoon Travestiet	Over transgender personen is uit onderzoek nog steeds minder bekend dan over mensen die niet transgender zijn.	Transgender zijn wordt vaak verward met crossdressing/travestie. Dit laatste gaat over hoe iemand zich kleedt, niet over de genderidentiteit. Het valt onder de brede paraplueterm transgender.
<ul style="list-style-type: none"> Bij geboorte gezien/geregistreerd als meisje Geboren als meisje	Ernst de Groot werd bij geboorte geregistreerd als meisje, en ook zo opgevoed. Later is hij gaan leven conform zijn mannelijke identiteit.	Een persoon bepaalt zelf de eigen genderidentiteit: vrouw, man, of iets anders. Als iemand aangeeft dat hij man is, respecteren we dat en zeggen niet dat diegene daarvoor een vrouw of meisje was. Hij was een man of jongen, maar geregistreerd en opgevoed als meisje.
<ul style="list-style-type: none"> Een ander geslacht dan in de geboorteakte is vermeld Geboren als jongen	In de geboorteakte werd vermeld dat Jesse het mannelijk geslacht had; als volwassene bleek Jesse een trans vrouw.	Een persoon bepaalt zelf de eigen genderidentiteit: vrouw, man, of iets anders. Als iemand aangeeft dat hij man is, respecteren we dat en zeggen niet dat diegene daarvoor een vrouw of meisje was. Hij was een man of jongen, maar geregistreerd en opgevoed als meisje.

Intersekse personen

De term intersekse wordt gebruikt als paraplueterm voor mensen die geboren zijn met een lichaam dat anders is dan wat de maatschappij ziet als een typisch mannen- of vrouwenlichaam. Hun lichaam is anders wat betreft het chromosomale, gonadale (geslachtsklieren) of anatomische geslacht. Intersekse personen identificeren zich meestal als man óf vrouw. Artsen gebruiken sinds 2006 de term DSD (Disorders of Sex Development), maar steeds vaker wordt het woord Disorders vervangen door Differences.

Regenboog Taaltips 4

👍 Wel zeggen/schrijven 👎 Liever niet	Voorbeeld	Uitleg
👍 Intersekse persoon/ Amsterdammer/man/ vrouw 👎 Interseksueel	Sandra vertelt in een interview over haar ervaringen als intersekse vrouw.	Het gaat om één van de kenmerken van een persoon, daarom als bijvoeglijk naamwoord gebruiken in plaats van als beschrijving van de persoon
👍 Intersekse persoon/ Amsterdammer/man/ vrouw 👎 (pseudo)hermafrodiet	Anders dan de meeste jongetjes, heeft mijn zoontje een extra X-chromosoom. Hij is dus een intersekse jongetje.	De term (pseudo)hermafroditisme wordt over het algemeen als kwetsend ervaren en heeft een omstreden medische achtergrond.
👍 Intersekse persoon/ Amsterdammer/man/ vrouw 👎 Transgender	Sommige intersekse Amsterdammers vinden dit een belangrijk deel van hun identiteit, maar anderen vinden dit niet.	Transgender en intersekse zijn verschillende dingen. De meeste intersekse personen identificeren zich als man of vrouw, hoewel anderen vinden dat hun lichaam anders is dan de standaard. Mensen die transgender zijn, worden geboren met een standaard lichaam voor mannen of vrouwen, maar identificeren zich niet (alleen) als zodanig.

Aanhef, aanspreektitel

Alleen als het wettelijke verplicht is, vraagt de overheid naar het geslacht van een persoon. Naar het geslacht vragen vanwege de aanspreektitel mag niet omdat het valt in de categorie 'niet noodzakelijk voor het uitvoeren van de taak'. Er zijn voldoende alternatieve aanspreekvormen voor handen. Als gemeente is afgesproken dat we mensen dan aanspreken met voorletter en achternaam.

Zie ook: www.rijksoverheid.nl, zoek op registratie sekse.

Regenboog Taaltips 5

Wel zeggen/schrijven Liever niet	Voorbeeld	Uitleg
<ul style="list-style-type: none"> Als je weet dat het een heer of mevrouw is: Beste heer Jansen of Beste mevrouw Maduro. Als je het niet weet: Beste S. Jansen, Beste T. Maduro Zonder strikte noodzaak vragen of iemand man of vrouw is, bijvoorbeeld door een hokje aan te laten kruisen op een formulier.	Beste S. Jansen, Beste T. Maduro	Wanneer je niet door een eerder contact weet hoe iemand graag wordt aangesproken, kun je beter afzien van aanspreken van een persoon in termen van man of vrouw. Afspraak is dan om mensen met voorletter, achternaam en u aan te spreken.
<ul style="list-style-type: none"> Mensen, aanwezigen, Amsterdammers, bewoners, Dames en heren Geachte heer/mevrouw	Beste mensen, geachte aanwezigen, beste Amsterdammers, geachte bewoner van de Spaardammerbuurt	Sommige mensen herkennen zich niet in de hokjes man of vrouw. Om groepen mensen aan te spreken (bijvoorbeeld in een toespraak) kun je liever kiezen voor een genderneutrale term.
<ul style="list-style-type: none"> Ouders Vaders en moeders	Alle ouders kunnen in Amsterdam terecht bij het Ouder-Kind Centrum voor informatie en advies	Net zoals sommige mensen zich niet herkennen in de hokjes man of vrouw, herkennen sommige mensen zich ook niet in hokjes als vader of moeder.
<ul style="list-style-type: none"> Partner Echtgenoot, echtgenote Vrouw, man	Uw eventuele partner is ook welkom bij de bijeenkomst	Als je het niet zeker weet, ga er dan niet vanuit dat iemands partner man of vrouw is. Je kunt er gemakkelijk naast zitten. Het woord partner is vaak handig omdat je daarmee niets zegt over geslacht, of over of mensen getrouwd zijn of niet.

Pride, huwelijk, monument

Taal verandert constant en dat maakt het soms ook ingewikkeld. We spreken tegenwoordig liever over huwelijksgelijkheid dan over het homohuwelijk. Soms ook zijn er goede redenen om ingeburgerde begrippen zo te laten, zoals bij de naamgeving van het Homomonument.

Regenboog Taaltips 6

Wel zeggen/schrijven Liever niet	Voorbeeld	Uitleg
Homomonument	Het Homomonument op de Keizersgracht is een belangrijke plek voor veel Amsterdammers	Het symbolisch belang van het Homomonument is breder dan alleen homoseksuele mannen, maar de naam die ooit is gekozen blijft gehandhaafd.
Burgerlijk huwelijk, trouwen voor mensen van gelijk geslacht, huwelijksgelijkheid homohuwelijk	In 2001 is het burgerlijk huwelijk opengesteld voor stellen van hetzelfde geslacht	Het gaat niet om een speciaal soort huwelijk, maar om het openstellen van het huwelijk voor stellen met hetzelfde geslacht. Niet alleen mannen kunnen met mannen trouwen, ook vrouwen kunnen met elkaar trouwen.
Amsterdam Pride, Canal Pride Gay Pride		De term gay geeft de indruk dat het vooral gaat om homoseksuele mannen, terwijl de Pride seksuele- en genderdiversiteit viert in brede zin.

Meer weten?

Amsterdam Inclusief

Amsterdam biedt als organisatie ruimte aan iedereen en gebruikt de diversiteit van medewerkers om betere resultaten te halen. Diversiteit gaat over alle zichtbare en onzichtbare verschillen. Inclusie gaat over het benutten van al deze verschillen voor een optimaal resultaat voor de stad.

De Regenboog Taaltips zijn hier te downloaden.

[Intranet.amsterdam.nl/inclusief](https://intranet.amsterdam.nl/inclusief)

Movisie Kennisdossier lhbt-emancipatie

Hoe maak je de maatschappij inclusiever voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuele- en transgender personen? Het themadossier lhbt-emancipatie gaat in op vraagstukken en praktijkvoorbeelden.

www.movisie.nl/kennisdossier/lhbt-emancipatie

Toolkit Transgender in de media

Van Transgender Netwerk Nederland (TNN)

www.transgendernetwerk.nl/wp-content/uploads/20160624-TNNwegwijzer.pdf

Gay & Lesbian Switchboard

Een site waar u terecht kunt met vragen over seksuele diversiteit en genderidentiteit. Via chat, telefoon of e-mail.

www.switchboard.coc.nl

Handreiking 10 keer vraag en antwoord over intersekse

www.movisie.nl/publicaties/10-keer-vraag-antwoord-over-intersekse